

Sivistysvaliokunta
siv@eduskunta.fi
valiokuntaneuvos Marja Lahtinen

Opetushallituksen lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta (HE 148/2021 vp)

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt 11.10.2021 Opetushallituksen lausuntoa hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta. Opetushallitus on antanut edellä mainitun lain muuttamisesta lausunnon opetus- ja kulttuuriministeriölle 10.6.2021.

Tiivistelmä

Opetushallitus kannattaa varhaiskasvatuslain muuttamisesta tehtyä hallituksen esitystä (HE 148/2021 vp). Sen mukaan jokaisella varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella olisi oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa ja hyvinvointinsa edellyttämää tukea heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa.

Tavoite varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välisen oppimisen tuen yhdistämisestä on tärkeä ja vahvistaa koulutuksen jatkuvuutta. On olennaista, että lapsen oikeus tukeen vahvistuu lainsäädännössä. Esitetyt säännökset ovat perusopetuslain kolmiportaista tukea koskevia säännöksiä yleisemmällä tasolla, mikä edellyttää varhaiskasvatuksen järjestäjien informaatio-ohjausta säännösten yhdenmukaisen soveltamisen varmistamiseksi.

Opetushallitus suhtautuu myönteisesti inklusioon ja inklusion periaatteisiin. Inklusio ja inklusiivisuuden käsitteiden on oltava ymmärrettävät ja riittävän selkeät, jottei niiden suhteen esiinny tulkinnanvaraisuutta.

Opetushallitus kannattaa lähipalveluperiaatetta. Lapsen kehitystä ja oppimista ei aina välttämättä voida parhaimmalla mahdollisella tavalla tukea lähipalveluperiaatteen mukaisessa varhaiskasvatuspaikassa. Opetushallituksen näkemyksen mukaan on hyvä, että laissa huomioidaan lapsen oikeus saada varhaiskasvatusta ja tarpeidensa mukaista tukea myös pienryhmässä tai erityisryhmässä. Varsinkin, jos huoltaja toivoo erityistä tukea tarvitsevalle lapselleen pääsyä ryhmään, jossa vertaisoppiminen on mahdollista. Tuolloin toteutuu lapsen oikeus tukeen tosiasiallisesti paremmin kuin lähipalveluperiaatteen mukaisesti sijaitsevassa varhaiskasvatuspaikassa.

Opetushallitus korostaa, että lapsen edun sekä laadukkaan, tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumisen näkökulmista on oikea-aikainen kielitaidon tukeminen suomi tai ruotsi toisena kielenä opetuksen menetelmin

tärkeää. Suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetusta saavia lapsia ei tulisi lukea automaattisesti kolmiportaiseen tukeen ainoastaan riittämättömän suomen tai ruotsin kielen taidon vuoksi. Kolmiportaiseen tukeen tulee aina olla riittävät perustelut.

Opetushallitus pitää yhteistyön korostamista lapsen huoltajan kanssa tärkeänä, mutta lapsen osallisuus ja lapsen näkökulma tulisi laissa huomioida entistä paremmin.

Pykäläkohtaiset kommentit

3 §: Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Pykälän 1 momentin 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että varhaiskasvatuksen tavoitteena olisi tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisesti. Opetushallitus suhtautuu myönteisesti inklusioon ja inklusion periaatteisiin. Inklusio ja inklusiivisuuden käsitteiden on oltava ymmärrettävät ja riittävän selkeät, jottei niiden suhteen esiinny tulkinnanvaraisuutta.

Opetushallitus haluaa nostaa huolenaiheena esiin sen, että vieraskielinen tai monikielinen lapsi liitetään liian usein kieli- ja kulttuuritaustansa vuoksi varhaiserityiskasvatuksen piiriin. Opetushallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön toteuttamassa selvityksessä (2020) kävi ilmi, että suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta järjestävissä kunnissa varhaiskasvatuksen erityisopettajat toimivat näiden lasten opettajina usein.
(https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/turvapaikkaa_hakevat_ja_pa_perittomat_lapset_seka_s2_r2_opetus_varhaiskasvatuksessa.pdf) Suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen tulee olla osa laadukasta ja pedagogisesti suunniteltua varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) tavoitteiden mukaista varhaiskasvatusta ja toimintaa.

15 a §: Lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen

Pykälän 1 momentin mukaan varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella olisi oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa tai hyvinvointinsa edellyttämää tukea heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa.

Opetushallitus pitää kirjausta kannatettavana. Kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatuksen toimintaa ja kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Tuen tarve voi olla vähäistä, jolloin vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtavoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia.

Pykälän 2 momentissa todetaan, että jos 1 momentissa tarkoitettu tuki ei olisi riittävää tai lapsi tarvitsee vahvempaa tukea, olisi tukea tehostettava lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Luonnoksessa todetaan, että varhaiskasvatuksen henkilöstö tekisi ratkaisun tuen tehostamisesta. Opetushallitus toteaa, että ratkaisun tekijä olisi tarpeen määritellä tarkemmin.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) määrätään, että varhaiskasvatuksen opettaja vastaa lapsiryhmän pedagogiikasta. Tästä syystä olisi luonnollista, että pedagogiikasta vastaava varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee ratkaisun tehostetusta tuesta yhdessä huoltajan ja hallinto henkilöstön kanssa käydyn keskustelun pohjalta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa 2 momentissa tarkoitettu tuki ei olisi riittävää tai lapsi tarvitsisi tukea vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästymisestä tai muusta oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. Tällöin tukea olisi annettava yksilöllisesti suunniteltuna erityisenä tukena. Momentissa ehdotetaan täsmennettäväksi, että erityisen tuen piiriin kuuluva lapsi on otettava huomioon päiväkodin henkilöstön mitoituksessa. Opetushallituksen mielestä kirjaus on hyvä, mutta se ei ole riittävän täsmällinen. Opetushallitus ehdottaa, että henkilöstön mitoituksella on syytä tarkentaa antamalla esimerkkejä lain perustelukohdassa.

15 b §: Lapsen tuen toteutus

Pykälän 1 momentin mukaan tuki voisi sisältää lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia järjestelyjä, kuten erityisopettajan palveluja ja monialaista yhteistyötä. Opetushallitus kannattaa jaottelua järjestelyjen osalta varhaiskasvatuksen toiminnassa muutoin asianmukaisena jaotteluna, mutta haluaa huomauttaa, että hoidolliset järjestelyt tulisi nimetä hyvinvoinnin tukemisen järjestelyiksi nykyisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti. Hyvinvoinnin tukeminen on käsitteenä laajempi. Hoidollisuuden käsite varhaiskasvatuksessa saattaa olla harhaanjohtava ja viittaa enemmän terveydenhuollon käsitteeseen. Tuen järjestelyjä on muutoin avattu riittävällä tarkkuudella lain perusteluissa, mutta Opetushallitus esittää avattavaksi myös hyvinvoinnin tukemisen järjestelyjä.

Pykälän 2 momentin mukaan lapsen saama tuki kirjataan edelleen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tämä vastaa aikaisempaa ja varhaiskasvatuksen henkilöstölle jo tuttua käytäntöä. Opetushallitus pitää tätä kannatettavana ja hyvänä linjauksena.

Pykälän 3 momentissa säädetään vuoroasumistilanteista, jolloin lapsi osallistuu useamman kuin yhden varhaiskasvatuksen järjestäjän tai tuottajan varhaiskasvatukseen. Opetushallituksen mielestä on tärkeää korostaa yhteistyön merkitystä ja lapsen etua lapsen tarvitsemaa tukea suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa.

15 d §: Tuen tarpeen arviointi

Tuen tarpeen arviointi ja tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa ja perhepäivähoidossa vastaavat aiemmin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattuja linjauksia. Opetushallitus pitää tätä kannatettavana.

Pykälän 2 momentin mukaan varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuisi lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Opetushallitus korostaa, että tätä lain kohtaa tulisi selkiyttää. Näin kirjattuna laki voi vaarantaa tosiasiallisesti lapsen tarvitseman tuen. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tulisi aina osallistua tuen tarpeen arviointiin.

15 e §: Päätös erityisestä tuesta ja tukipalveluista

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että varhaiskasvatuksen järjestäjän tulisi viipymättä tehdä päätös 15 a §:n 3 momentin mukaan annettavasta erityisestä tuesta. Opetushallitus pitää kirjausta hyvänä lapsen oikeusturvan näkökulmasta.

Pykälän 4 momentin mukaan pykälässä tarkoitettu päätös voitaisiin panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Lapsen tuen päätös on luonteeltaan sellainen, että se on pantava täytäntöön heti. Opetushallitus pitää tärkeänä, että pykälässä tarkoitettu päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana lapsen edun mukaisesti.

35 §: Päiväkodin henkilöstön mitoitus

Pykälän 2 momentissa säädetään: jos päiväkodissa on yksi tai useampi vammaisen tai edellä mainitun tuen tarpeessa oleva lapsi, on tämä otettava huomioon lasten taikka 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden lukumäärässä, jollei päiväkodissa ole tällaista lasta varten avustajaa. Avustajaa ei lueta säädettyyn mitoitukseen. Laissa tulisi selkeästi turvata lapsen oikeus saada tukea myös mitoituksen ja henkilöstön määrän ja varhaiserityisopettajan osaamisen osalta. Opetushallitus esittää, että momentissa viitattaisiin ainoastaan erityisen tuen tarpeessa olevaan lapseen eikä vammaisia lapsia mainittaisi erikseen. Vammaisen lapsi ei välttämättä tarvitse erityistä tukea.

38 §: Perhepäiväkodin henkilöstön mitoitus

Perhepäivähoidon henkilöstön mitoitus ja osaaminen on lapsen tuen osalta riittämätön, eivätkä pykälän kirjaukset edesauta lapsen tuen toteutumista. Opetushallituksen näkökulmasta pykälässä tulisi ottaa huomioon myös henkilöstön osaaminen, jotta lapsen oikeus tukeen toteutuu.

Opetusneuvos

Heidi Sairanen